

**МАРИЈА-ЕМИЛИЈА
КУКУБАЈСКА**

**ЈАЗИКОТ
НА ЗЕМЈАНИТЕ**

ЕПСКА ПОЕМА

ЕМАРИ - 2010

МАРИЈА-ЕМИЛИЈА КУКУБАЈСКА

ЈАЗИКОТ НА ЗЕМЈАНИТЕ
Епска поема

Издавач:
ЕМАРИ, Вашингтон/Штип

За издавачот:
Александар Донски

Рецензент:
Проф. д-р Вера Стојчевска Антиќ

Печати:
ЕМАРИ, Штип
2010

ISBN – 13 978-9989-2935-2-8

Преку своите чуда Господ го подготвуваше и Мојсеј да зборува и да го води својот народ на пат, надвор од робување под Злото кое му е туѓо на Бог. Мојсеј не се решаваше, ги пасеше стадата во куќата во која беше дојденец, и се молеше за мудар мир и за одлука... Со највисоко образование во фараонската палата, тој најпонижно мислеше дека нема да успее да ги убеди луѓето, оние на кои најдобро им мисли, но нелесно зборува со нив, да ги убеди да ги следат правилниците, на пат кон Ветената Земја, да веруваат во ДОБРИНА која БОГ им ја дава.

Но, Господ на Мојсеј му даде покрај мудроста и храброст, поткрепувајќи ја со утеха и со ветување дека ТОЈ ќе зборува и делува преку Мојсеј, а Мојсеј само ќе треба да почне да ги објавува (претс)кажувањата - согледувањата и предупредувањата, за тоа што е Анти-Добрината, за тоа што носи Зло по патот на транзицијата од духовно и физичко ропство, кон славата на праведноста, кон мир и мудрост, во земјата на плодовите на чистата ЕКОЛОГИЈА НА ДУШАТА.

РЕЦЕНЗИЈА

Проф. д-р Вера Стојчевска Антиќ:

ПОЕМАТА “ЈАЗИКОТ НА ЗЕМЈАНИТЕ“

Од Марија-Емилија КУКУБАЈСКА

Откако говориме за најновата глобализација на светот кој несомнено доведува до усовршување и до позитивни резултати во развојот на човековата цивилизација и на поединечни културни, невозможно е а да не ги согледуваме и да пишуваме и за негативните појави и протагонисти на сцената на човековиот духовен, и материјален развој. Оваа чудесна поема, голема и по својата цел, не само по обем, влегува во македонската литература и поезија, како огромен придонес во најсовремените рефлексии за промените и конфликтите во човековата душа, како и во промените и кризите во човековата општествена, културна, историска, еколошка и општа средина.

Во поемата “Јазикот на Земјаните“ несомнено се приклучуваат долгогодишните резултати до кои дошле историчарите, културолозите, психоаналитичарите, кои го преиспитуваат мозаикот на човековиот стремеж за нагорен развој, со укажувања дека резултатите не се загарантирани, но дека и тие веруваат во трката за победа на доброто над злото, на светлината над темнината, дека треба да победи добрата сила.

Навистина е тешко да се даде прецизно предвидување во исходите на борбите во културната

војна на човештвото, но она што е евидентно е големината на поетскиот труд на д-р Марија-Емилија Кукубајска, која и поетски, и академски, се обраќа кон проблемите во одосот на позитивното и негативното во, и вон човекот, давајќи силно остри, како и силно возљубени, строго разумни колку и безмерно чувствителни, пеења за потребата од урамнотежување на силите во сите конфликтни состојби во светот на човекот и човештвото.

Во македонската литература се почесто се појавуваат книги кои се и директни и прецизни и децидни во своите морални пораки, како што се и до сега објавените дела на Марија-Емилија Кукубајска, шест книги од 2007 година до 2010, кои бележат несекојдневна книжевна посветеност на моралните анализи и синтези во законитоста на духовната култура.

Мноштво современи уметничките дела кои се јавуваат во светот денес, ја илистрираат оваа ситуација и тенденција за идентификување и именување на *доброто и злото*, нештедејќи ја во прикажувањето на галеријата на животните состојби, на ужасите и на убавините низ просторот и времето на човековото комплексно постоење како поединка и како општество.

Овој контекст кој е предмет на рецензијата, јасно ја прикажува силата на доброто во кое верува авторот Марија-Емилија Кукубајска: да се укаже на целта – светлината во нас, во човекот и во Седржателот на вселената, светлината, љубовта, тоа *добро* како симбол на победата, како применет духовен закон со кој човекот се справува со

негативните сили на дехуманизација на општествениот поредок, како и на поединецот.

Во оваа поема, единствена по обем и по сложена содржина, доминира и вербата во надмоќноста на бога, создавачот на човекот и на светот и на статутот на тие духовни законитости наспроти, и во склад со, физичките закони во универзумот.

Преданијата во епската поема “Јазикот на Земјаните“ се проследени преку избрани личности и настани чии пораки се вгнездени и историски и во митолошки и во фолклорен и во современ контекст. Авторот не води во мудри филозофски анализи и јазични иновации и неологизми (за кои ја доби и наградата на СВП за млад автор, 1973 година). Кукубајска ни ги толкува со дневен, колку и со надвременски говор, со библиски, колку и со современ лексикон, и божјите заповеди на Мојсеј и прекршителите на заповедите и статутите. Таа не воведува во световите на ликови од стариот и новиот завет, како и во галерија со стереотипни ликови од современата популарна култура, минувајќи покрај митолошките средновековни ликови (Круела деВил, Моргана). Преку нив се открива силата на Господа, а, против завидливиот и заводлив СатАна. Авторот на поемата во самиот вовед ја истакнува моќта на говорот со која “природата“ го обдарува писателот, водачот на врвни писателски, поетски идеи:

„Но, Господ на Мојсеј му даде покрај мудроста и храброст, поткрепувајќи ја со утеха и ветување дека ТОЈ ќе зборува и делува преку Мојсеј, а Мојсеј само ќе треба да почне да ги објавува

(прет)скажувањата, согледувањата и предупредувањата за тоа што е Анти-Добрината, за тоа што носи Зло по патот на транзицијата од духовно и физичко ропство, кон славата на праведноста, кон мир и мудрост, во земјата на сите плодови на чистата Екологија на Душата.“

Во суштина Марија-Емилија Кукубајска, која веќе неколку децении живее и работи во САД, има долгогодишно искуство со ваков вид на истражувања, инсталации и проекти, кај нас и во Америка. Тоа го има усовршено нејзиното интердисциплинарно, вербално и визуелно перцепирање, илустрирање, како и современо патување низ транс-темпорални, историски, библиски и пост-библиски теми кои ги обработуваат конфликтите во човекот и меѓу човештвото, низ стадиуми на неговиот цивилизациски рзавој, кој сепак останува недоусовршен. Прастарите обработувани, познати или непознати збиднувања, во хиперболи, симболи, алегии, метафори, ќе ги препознава читателот, или ќе ги открива низ поетска наратива за душата, како што е случај со Фауст од Гете, потоа со Флобер, а пред тоа со дуалистички движења, толку познати и признати кај нас, како на пример, богомилите, кои го делеле светот на два господари, на Бога и на Сатаната, со верба дека ќе победи Бог. Мотивот за неверствата на човекот кон трајните морални величини и етички вредности ни е познат и преку средновековните раскази проширени во нашата средина, особено мотивот за продавањето на душата на ѓаволот, познат со насловот *Расказ за Еладије*.

Марија-Емилија Кукубајска и во овој еп ја покажува својата несекојдневно широка ерудиција и интуиција, перцепција и концепција на човековите вредности низ состојби и односи во урбани и во натпросторни хабитати на хуманоста.

Д-р Кукубајска специјализирала компаративна книжевност и култура на Универзитетот Ерланген во Нирнберг, Германија, потоа на Малтешкиот универзитет во Ла Валета. Магистрирала во Калифорнија со Фулбрајтова стипендија, добила почесен докторат за компаративна култура и е доктор на науки од областа на американската и македонската народна литература. Предавала како универзитетски наставник на универзитети во Америка и Либија, била основач и раководител на Центарот за Странски јазици на универзитетот Гоце Делчев во Штип, и денес предава на Филолошкиот факултет на истото универзитет, група англиски јазик и литература.

Го вовела концептот Арт-По за мултидисциплинарно творештво и концептот за применета Екологија на Душата. Учествувала на бројни научни и уметнички собири и конгреси во светот и кај нас. Посебно се важни нејзините истражувања од областа на етиката, културата и образованието. Затоа и поемата “Јазикот на Земјаните“ претставува чудесно значајно резиме од нејзини емпириски, едукативни и поетски истражувања, размислувања и опевања, со резултантни цели кон кои пристапила со прецизен интерес кон историјата на културите и со пасија на

истражување на човековата психа, истражување кое таа го има насловено “Екологија на душата“.

Во поемата живее силата на Бога, во која авторот не само што верува, туку и настојува да го толкува, верувајќи дека човекот само преку неговите врвни дела и доблесни идеи ќе се спаси и ќе се просветли. Затоа поетесата го открива патот на продорот на Добрината (како Убавина), *на етиката како естетика*, низ сите нејзини истрајни векувања низ историјата, во што разбирливо наткрилуваат примерите од традиционалниот христијански морал во Библијата, таа *книга над книгите*, со вечни теми за спротивставените, суштества, појави, настани, добродетели и пороци, таа книга која е патоказ кон духовната “Убавина на Добрината“ (спрема авторот).

Во поемата се слеваат ироничните и сатирични претстави, како на пример, насловот “Сверките како политички трговци“

Поетесата ги глорифицира и фамилијарните вредности, посебно давајќи контраст со нивната дисфункционалност денес. Таа говори во одбрана на незаштитените жени, деца, старци, иако преку библиски контекст. Се нижат насловите: Чесниот род се бори со СатАнини номади; Благодарам, Боже (за оазата на родителството); Прекрасниот пекол на конта-мини-раниот рај; Добрина и Сверот; Тга од Југ; Македонијо, те сакаме; Нирмал Хридај (за Мајка Тереза); Александар во Подземјето ...

Авторката не го заборава античко македонскиот период. Започнува со многу убаво избрана компарација за библискиот мотив на предавство и простување, кога браќата го продаваат

најмалиот брат Јосиф, за да доживеат подоцна токму милост и леб од него. Така и Македонија која простува ќе дочека милост да им даде на противниците на името и имањето:
„Зашто..... ние ќе победуваме на крај, ние, божјите миленици....“

Марија-Емилија не заборава да го истакне заедништвото и генијалноста кај човекот, преку победите на Александар Македонски, неговото пристигнување во подземниот свет, додека тој копнее по надземниот.

Епската поема пее за љубовта, онаа сеопфатната, патриотската, патријархалната, универзалната (Македонија, те сакаме; Зошто се враќате во татковината; Тга од Југ).

По сликите од историјата, библијата и науката, поетесата континуирано и со современи аналогии се навраќа кон етичките и моралните доблести, давајќи поетски портрети и примери како “среќниот млекар и кобниот лекар“ (духовниот мир и немир), за да заврши со ода кон Господа, кон Вистината, кон плодовите на духот, кон Љубовта за Добрина, Добрина која се жртвува за Љубовта, зашто доблеста Добрина, како и Љубов, се епитети и синоними за Бог.

Со оглед на сите стравотии и на културните и на духовните војни што го опфаќаат светот низ историјата, а и денес во сегашноста - не само добредојдено но и неопходно е литературата да се збогатува со доблесен позитивизам каков што донесуваат моралните пораки во оваа поема, со цел

да се препознава патот на нагорниот од на човекот,
како најсовршено суштество на планетата Земја.

Зато и оваа поема ќе го најде своето високо
место меѓу многуслојните, многудимензионални и
посебно многу потребни духовно-поетски
осознавања и созревања на учениот, но не секогаш со
тоа и мудар човек.

Теракотна плочка со рани знаци на писмена комуникација,
4500 год. пне. (с. Шопско, Кратовско)

ПРЕД-ГОВОР

“Јазикот на Земјаните“ содржи говор, содржини и форми на човековите духовни и физички борби за подобро уредување на светот во човекот и светот околу него, во хрониката на земното постоење и потрага по највисоките човекови идеи и идеали, како и за нивните антитези.

Оваа епска поема може да се поима како интер-дисциплинарно, вербално и визуелно консумирање, илустрирање и современо толкување на транс-темпорални, интра-национални, историски, библиски и пост-библиски теми, стил и јазик, со специфичност со која македонскиот аудиторинум од еден до друг крај на интелектуалните и морални дијапазони ќе се стекне со нов поетски и пост-поетски дискурс. Поемата е иновативна, колку и традиционална, поетско-говорна комуникација за препознавање на ликови, симболи и теми, синоними и стереотипови, за илјадагодишни стари, како и од илјада секунди нови, благослови и гревови на човекот, слабости и солуции, распади и револуции на човековата духовна и материјална култура, моќ и немоќ.

Поемата е “превод“ на јазикот на културологијата, антропологијата, етиката, духовните пораки од искомските кризи и конфликти меѓу човековите мотивации за материјален и/или духовен опстанок низ кризни подрачја во контаминираната морална екологија на земјата, *екологијата на душата*. Епските слики и пораки во овој поетски говор, се детерминирани да го промовираат и заштитуваат моралниот слој што го обвиткува човековото битие од дегенеративно распаѓање, апелирајќи за заштита на културниот и духовниот слој од деградација. Така неговата *екологија на душата* покажува дека не само озонскиот слој е подложен на разјадување преку физичко еколошко загадување.

Книгава абсорбира сознанија низ историјата на културите за да ги транспортира до денешната хомогенизирачка а сепак хетерогена комуникација на културите. Книгата претставува опсервации низ хоризонтални и вертикални временски линии, за

да ги препознае и споредува минатите и современи духовни и физички пресметки помеѓу двата секогаш спротивставени ентитета во реалноста на човекот:

1. убавината на духовните доблести и моќта на трајните хумани принципи со
2. страатноста на бездушните пороци и деструктивно м(р)ачните сили во внатрешниот и надворешен свет на човекот кој парадоксално е “само-нападнат” од анти-материја на енергијата на духот, од анти-тела што ја еродираат неговата внатрешна духовна екологија.

Аналогно на стереотипот од народната приказна “Убавицата и Сврот”, ракописот ги афирмира доблестите како суштинска естетика на душата, а жестоко ги жигосува пороците, како драматично нагрдување на оние “еколошки“ сеуште немутирани души (Мојсеја, Јосиф и предавничките браќа, Александар Македонски, Стивен Хокинг, Мајка Тереза).

Другата аналогија во книгата манифестира минати и современи фази на транзиција која се случува(ла) во луѓето, како и во нивните земји, на Балканот или на планета, низ макро сфери, и низ мега-теми, како и низ нивните усталени, прифатени и препознатливи стереотипи и симболи (Сатана, Содома, Салома, Баал, херои на тероризмот и криминалот во светот на различните култури).

Пораката на епската поема “Јазикот на Земјаните“ е дека и духовните и моралните деформации и аномалии од типот на *Доријан Греј* или на *Џорџ Орвел од 21от век ќе* (треба да) се трансформираат во човечна форма и пред се содржина, ако (откако) човекот, човечноста, доблеста Љубов помеѓу луѓето, дозволат Вистината за Добрината да за-владее со нив, против пороците на деструктивната сила ословена со архетипскиот лексикон како Зло, за преку сите манифестации на цивилизираното себе-надградување, човекот да триумфира над злите, темните, тероризирачки, тирански тенденции кои успешно завладуваат во и вон човекот, ако се нема кодексот, нормата на

човековите вредности, *Добрината*, и ако се продолжи да се релативизира вистината до само-поразителна слобода.

Настаните и доживувањата во книгата можат да коинцидираат колку со старозаветниот премин кон ветената земја (од Египет до Израел) воден од Мојсеј, толку до преминот на човештвото по Патиштата на Свилата кон Кина или по Крстоносните Патишта кон Светата Земја, по патешествието на Мајка Тереза од Скопје до Калкута, по некои скренати патишта на транзицијата во пост-комунистичката ера, по интер-националните номадења и профитирања од интелектуалната сопственост, до глобални профилирања на умствените и уметнички информации, до патиштата кон здравјето, во животите на здравствено предизвиканите и настраданите.

Ликовите и локациите на дејствијата во овој *времеод* посочуваат на општи паралели и со други временски и надвременски, или просторни и над-национални, и транс-национални движења на човекот во неговиот континуиран стремеж кон развој, и кон никогаш незастарениот идеал за совршенство, кон неговите духовни ѕвездени патеки, а против црните дупки во бескрајот на микро и макро космосот, во телото и во семирот.

Тие преодни процеси на трансформација или деформација на вредностите, или востановени, докажани, непреодни, неминливи и неменливи, трајни, традиционални вредности во човековото постоење, во книгата се илустрираат и низ историски настани и прототипови како и низ “анонимни“ стереотипови, сите заедно сочинувајќи ја галеријата на еднакво суштински значајни протагонисти на патот наречен живот, во умот и срцето на дневната и на несекој-дневната човекова единка.

Значењето и сложеноста на темите во книгата и нивната поетски инвентивна обработка бараат и антрополошки агол за следење на оваа неограничена панорама на *екологија на душата*, но едновременно истите ослободуваат со својот новореалистичен јазик релаксиран од загадочни апстракции, иако често компониран со неологистички игри на умножен смислот.

Оваа поезија својот читател, со-патник, го екипира со визионерски светоглед, култивиран, храбар и неконтаминиран од ново-паганизам, атеизам, агностицизам, и го ослободува од идеолошки крајно-леви или крајно-десни предрасуди и пристрасност. Оваа книга ослободува, со силен а едноставен здив во освојувачкото мesteње и поместување низ слоевите на световите. Поетските сведоштва и прикази постануваат и книжевен и културен феномен на храбри дијалози и монолози какви што ретко ја обземаат македонската уметничка мисла во нејзината книжевна историја.

За достоинство и достоинствено препознавање и признавање на таков феномен потребни се *витези на новата тркалезна маса на масата и енергијата на книжевноста*, витези кои ќе бидат имуни на недостојни и недостоинствени критики и ќе бидат подготвени да ги препознаат и од-бранат цивилизациските, културни, книжевни и морални наследства. Тие наследени трезори на духовно непобитни, вредносно докажани и одржливи мотиви и мотивации го носат “универз-умот на првите знаци на соопштување на потрагата по височини на човековата свест, додека таа свест бара најсилен блесок од првите експлозии на вистините, како и на последните бомбардирања во разни делови на светот, кои се случуваат во еден изразен антагонизам помеѓу сакралните, свети, духовни појави на генијалноста кај човековата врста од една страна и помеѓу секуларните, материјалистички, морално декадентни и девијантни појави на дегенеративност регенерирана од човековите бестијални, фашизоидни и шизоидни нагони.

Во овие преиспитувачки денови за човековиот, универзален (како и за македонскиот национален) духовен и морален, етнички и културен интегритет и идентитет, книгава донесува пораки за Мудрост и Мир, за Љубов на браќата еден кон друг, независно од вера, јазик, етничка или расна припадност. Книгата има обединувачка и општо препознавачка моќ за консументите кои доживуваат сродни идеи за љубов кон некои современи и историски вистини, за верба дека Добрината ќе ги

надмине страотните лаги, со етички ентузијазам и со непоколеблива порака дека животот е Љубов, Добрина, Бог...

Пораките за потребата од позитивност, која е опфатена со архаичниот и незаменлив збор – Добрина, во светот наведуваат на преиспитување на тој повик за Љубов меѓу луѓето и народите, повик кој доаѓа од совеста и свеста на човечноста, од духот на интернационалното и од душата на националното, македонското. Пораките во книгата имаат за цел да ги алармираат и ангажираат мисловните и емоционални механизми за културен натпревар на најдобрите видови одбрана на постоењето на човекот како цивилизирано битие.

Книгата повикува на мобилизирање на етичките и културни сили и потенцијали за реставрација и ре-дедикација на трајните човекови вредности, кои се попресудно се загрозени од современите парадоксални цивилизациските “отпади и загадувачи на кои е изложен и човекот поединец, и народот на било која земја, и човештвото глобално.

Книгата се залага за општата тенденција на најодговорните гласноговорници од име на човечноста да се чистат и откриваат насилно сокриените или искривени вистини, клонирани и мутирани со инфицирачки формули на пропагандата, на лагата и пара-лагата или на заговорот кој ги сокрива, ги краде и крие фактите за исмевана, нагрдена, ненаградена човечност и нејзината најубава доблест, најетичка естетика, Добрината како Љубов.

Книгата ја афирмира вербата во Добрината наспроти Злото, Добрината како Убавина на Љубовта низ верноста кон духовната и физичка реалност. Книгата го дефамира Сверот како Зло, како пораз на позитивноста, пораз кој треба и кој сеуште, и сепак, може да се трансформира - преку Добрина и Љубов. Поразот на честата немоќ на *јазикот на земјаните* да овозможи разбирање, во книгата се детектира и третира како негативност, како Зло кое може да се надмине само со конструктивното, креативното Добро. Ова поетско, и реално, кредо се засновува на вер(б)ата на авторот во Добрината преку која се додека постои

Љубов во човековиот, иако најчесто нечовечен свет, добрите дела на човекот, како и на поетот, ќе се оружје против лошите. Со тоа оружје на говорното изразување, со идејното обмислување, и покрај сите неусовршености на јазиците (кои ги има повеќе од 6.500 на планетата Земја), и кои одумираат побрзо и од некои животински и растителни врсти на земјината топка, сеопштиот јазик на земјаните опфаќа текст и контекст кој треба да служи на борбата против дискриминацијата на Доброто, како никогаш незастарен код во генеалогичката на вистината за чудото на духовното разбирање и соработка на човекот со себе и со другите, соработка меѓу човештвото, соработка која постанува критично и ургентни значајна, за заштита од забрзаните кризи и конфликти на природата на човекот, во и вон неговата природа.

Авторот, декември, 2010